

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV MIDT-TELEMARK KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Midt-Telemark?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Midt-Telemarks økonomi fant. Og historien er alvorlig: en liten kommune som har brukt opp sparepengene sine og havnet under statlig oppsyn (ROBEK).

ROBEK

kommunen kom under statlig økonomisk oppsyn i mai 2025, fordi den har brukt mer enn den tjener flere år på rad

~0 kr

sparekontoen er i praksis tom — den ble brukt opp allerede i 2023. Det finnes ingen buffer å ta av når noe svikter

~74 mill.

så mye «gammel gjeld» til seg selv har hopet seg opp (2023+2024) som kommunen nå må betale tilbake

Tenk på kommunen som en husholdning: Midt-Telemark «tjener» greit — skatt og overføringer fra staten. Men familien har i flere år brukt litt mer enn den tjener på de faste regningene: skole, eldreomsorg, helse, barnehage. For å få budsjettet til å «gå opp» på papiret, skrev de inn store sparemål — uten å si konkret *hva* de skulle spare på. I praksis ble innsparingene aldri gjennomført, og pengene rant ut. Sparekontoen er nå tom, og staten har satt familien under oppsyn til den får orden på økonomien. Det er omtrent det som skjer i Midt-Telemark nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvaltaren, kommunens egne rapporter, tilsyn og revisjoner). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Noen tjenester koster mer enn forventet, andre mindre — men det forteller ikke hele historien

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Midt-Telemarks faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Sosialhjelp m.m.	18 mill. mer	Klart over forventet — men kildene forklarer ikke helt hvorfor
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	12 mill. mer	Over forventet — også delvis uforklart
Barnehage	5 mill. mer	Så vidt over forventet (lå litt under året før)
Barnevern	2 mill. mer	Litt over — drevet av en statlig reform, ikke lokal raushet
Eldreomsorg og hjemmetjenester	2 mill. mer	Så vidt over — men de operative enhetene drives faktisk stramt
Administrasjon («byråkratiet»)	16 mill. mindre	Langt under forventet — staben er bevisst kuttet
Grunnskole	23 mill. mindre	Kommunens største avvik — drives nøkternt, men karakterene er gode

Det viktige å forstå: Disse over/under-tallene betyr *ikke* at kommunen har valgt å «satse» på sosialhjelp og «kutte» i skole. Krisen i Midt-Telemark handler ikke om hva pengene går til, men om at kommunen samlet sett bruker mer enn den tjener — og at sparemålene som skulle rette opp dette, aldri ble gjennomført i praksis. Det forklarer vi på neste side.

Et tall skiller seg likevel ut: **grunnskolen koster 23 millioner mindre enn forventet**, og leverer samtidig gode resultater (karakterene er over middels). Det er ikke et tegn på et dårlig tilbud — det ser ut som **nøktern, effektiv drift**. Når skolene selv sier de driver stramt og holder igjen på bemanningen, forteller det at kommunen allerede har «tatt ut» mye av det den kan spare på gulvet — mens problemet sitter høyere oppe, i den overordnede styringen.

Hvorfor havnet kommunen under statlig oppsyn?

ROBEK er et register staten setter kommuner i når de ikke har orden på økonomien — en slags «svarteliste» som betyr at staten må godkjenne større pengebruk og at kommunen må lage en konkret plan for å komme i balanse. Midt-Telemark ble meldt inn i mai 2025. Grunnen er enkel å forklare, men vanskelig å løse.

- **Budsjettet gikk «opp» på papiret — men ikke i virkeligheten.** For å få budsjettene til å balansere skrev kommunen inn store sparemål: 58,5 millioner skulle spares på «kjøp av varer og tjenester», og rundt 32 millioner var et generelt kutt lagt i en samlepост i helsesektoren. Men ingen hadde sagt konkret **hva** som skulle kuttes — så innsparingene ble aldri gjennomført. Da rant pengene ut likevel.
- **Sparekontoen var allerede tom.** Da underskuddene kom, fantes det ingen buffer å ta av — sparepengene ble brukt opp i 2023. Underskuddene hopet seg opp til rundt 74 millioner som nå må betales tilbake.
- **Staten grep inn to ganger.** Statsforvaltaren **opphevet til og med 2025-budsjettet** fordi det inneholdt et kutt på 61 millioner «som ikke er forklart med tiltak» — altså samme feil på nytt. Kommunen måtte lage et nytt, realistisk budsjett.

Kort sagt: Problemet er ikke at Midt-Telemark sløser, og ikke at kommunen har valgt å bruke mye på enkelte tjenester. Problemet er at den i flere år har **lovet å spare uten å si hvordan**, og at sparingen derfor aldri skjedde. Det handler om *gjennomføringsevne* og styring — ikke om raushet. Pengene som mangler, er ikke borte fordi noe er for godt, men fordi planene for å spenne inn livremmen aldri ble omsatt i konkrete tiltak.

Et ekstra varsko fra staten: Allerede i 2023 fant et statlig tilsyn tre mangler i kommunens beredskap (opplæring, evaluering etter øvelser og en manglende beredskapsplan). Det handler ikke direkte om penger, men forteller noe om at en liten kommune har strukket seg tynt på flere områder samtidig.

Tom sparekonto, høy gjeld — men det er driften som er problemet

~0 %

sparekontoen («disposisjonsfondet») er i praksis tom — brukt opp i 2023

64 %

kommunens lån tilsvarer nesten to tredeler av en årsinntekt — høyt, men ikke selve krisen

~8 %

av de ansatte er sykmeldt til enhver tid — det koster mye i vikarer og innleie

Her er den ærlige historien. Midt-Telemark har *ikke* en formue å lene seg på, slik enkelte rikere kommuner har. Krisen er av en annen type.

Det er driften, ikke lånene, som har skapt krisen

Kommunen har en del gjeld — rundt 64 prosent av en årsinntekt — fordi den har bygget og investert. Det binder noe handlingsrom. Men gjelden er **ikke hovedproblemet**.

Hovedproblemet er at de løpende, daglige utgiftene over flere år har vært høyere enn inntektene, og at det ikke finnes sparepenger igjen til å dekke gapet. Fagfolk kaller dette at krisen er «driftsbåren, ikke finansbåren» — det er hverdagsdriften som koster for mye, ikke en enkelt stor investering.

Strukturer som koster — og et høyt sykefravær

Noen av utgiftene er vanskelige å gjøre noe med. Kommunen har **to sykehjem** og spredt bebyggelse, noe som gjør hver omsorgsplass dyr. **Barnevernet** ble dyrere etter en statlig reform i 2022 som fjernet statlige tilskudd og tvang kommunen til å kjøpe dyre private plasser. Og **sykefraværet er høyt** — rundt 8–10 prosent — noe som koster mye i vikarer. Dette er strukturelle kostnader, ikke sløsing: de henger sammen med hvordan en liten, sammenslått kommune er bygget opp og hvilke regler staten har satt.

Den vanskelige veien videre: Fordi mange av tjenestene allerede drives stramt — skolen billigere enn forventet, staben kuttet, eldreomsorgen holdt nede med innleiestopp — er det *ikke* bare å «kutte litt overalt». Mye av det som kunne spares på gulvet, er allerede tatt ut. Den egentlige jobben er å gjøre de luftige sparemålene om til **konkrete, gjennomførbare tiltak**, å få ned sykefraværet, og å håndtere de strukturelle kostnadene kommunen ikke styrer selv. Det krever tydelige politiske valg — ikke flere kutt som bare står på papiret.

Det ærlige bildet er altså verken «alt er håpløst» eller «dette ordner seg av seg selv». Det er en liten kommune som har mistet bufferen sin og må vise at den klarer å gjennomføre det den vedtar — noe Statsforvaltaren nå følger tett.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

ROBEK

Statens register over kommuner som ikke har økonomisk balanse. Å komme på lista betyr at staten må godkjenne større låneopptak og pengebruk, og at kommunen må lage en forpliktende plan for å dekke inn underskuddene. Midt-Telemark kom på lista i mai 2025.

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 var Midt-Telemark så vidt i pluss (0,7 %), men under det anbefalte nivået — en forbedring fra et klart underskudd året før.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Midt-Telemark: rundt 0 % — i praksis tomt, brukt opp i 2023.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne kommuner rettferdig. For Midt-Telemark viser det at grunnskolen drives klart under forventet, mens sosialhjelp og helse ligger over.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Midt-Telemarks gjeld tilsvarer rundt 64 % av en årsinntekt — høyt, men ikke selve årsaken til krisen.

«Udekket rammekutt»

Et sparemål skrevet inn i budsjettet uten at noen har sagt konkret hva som skal kuttes. Da går budsjettet «opp» på papiret, men sparingen skjer aldri i virkeligheten. Dette er kjernen i Midt-Telemarks problem.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Statsforvaltaren, kommunens egne årsrapporter og budsjetter, statlige tilsyn og kommunerevisjonens rapporter. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Og når noe koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men ofte strukturelle kostnader eller reelle behov kommunen i liten grad styrer selv. Hovedpoenget for Midt-Telemark er at sparemålene må gjøres om til konkrete tiltak — ikke bli stående som tall på papiret.